

בין עץ הדעת לעץ החיים

מ. גבון

בראשית פרק ב

(ט) וַיִּצְמַח יְקִיָּן אֱלֹהִים מִן הָאָדָמָה כֹּל עֵץ נִחְמָד לְמִרְאֵה וְטוֹב לְמֵאֲכָל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגֶּן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע:

עץ הדעת

בראשית (ג:ו)

וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֵאֲכָל וְכִי תֵאֱנֹה הוּא לְעֵינַיִם ...

בראשית פרק ב

(טו) וַיִּקַּח יְקִיָּן אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם וַיְנַחֲהוּ בְּגֵן עֵדֶן לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ: (טז) וַיִּצְוּ יְקִיָּן אֱלֹהִים עַל הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל עֵץ הַגֶּן אָכַל תֹּאכַל: (יז) וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אֲכַלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת:

בראשית (ג:ה)

וּנִפְקָחוּ עֵינֶיכֶם וְהִייתֶם כְּאֱלֹהִים יוֹדְעֵי טוֹב וְרַע

בראשית פרק ג

(כב) וַיֹּאמֶר יְקִיָּן אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב וְרַע וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וַחֲיֵי לְעַלְמִים:

(כג) וַיִּשְׁלַחֵהוּ יְקִיָּן אֱלֹהִים מִגֵּן עֵדֶן לְעַבְדָּה אֶת הָאָדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם:

בראשית רבה כא:ה

אמר ר' עקיבה: "שנתן לו המקום לפניו שני דרכים, דרך החיים, ודרך המות, ובירר לו דרך אחרת ז.א. "המוות"..."

רב הירש (בר' ג:כב)

שתי דרכים נמסרו לבחירת האדם: לדון בין טוב לרע על פי רצון ה' – וכך לבור לו את דרך החיים, או להחליט בעצמו מה טוב ומה רע – וכך לבור לו את דרך המוות. אך בירר לו דרך המוות, לדעת בעצמו מה טוב ומה רע.

פרופסור לפילוסופיה מייקל נובק

בבוקר השקט והרגוע בספטמבר 2001 כשבהתחלה מטוס BOEING-767 כבד בדלק מיועד לקליפורניה, ואז עוד אחד, טסו בשקט לתוך שני בנייני התאומים של ה-WORLD TRADE CENTER, ובתוך שניות התפוצצו לכדורים כתומים של אש יוצאים מהצד השני, משהוא מטה-פיזי קרה במבנה של עולמנו, לא רק פסיכולוגי, נשבר וקם לחיים.

...

לפחות בהתחלה, הנטייה ההדרגתי ל"יחסיות רב-תרבותית" (MULTICULTURAL-RELATIVISM) נשבר. "הנה", אנשים היו רגלים להגיד, "אסור לנו להיות שיפוטי. יכול להיות שאתה מסתכל על דברים בדרך אחת, אבל אנשים אחרים מסתכלים על זה בדרך אחרת. אין דבר כזה טוב ורע – יש רק עדיפויות. שלך, שלו, של כל אחד, הכל אותו דבר. בסופו של דבר העיקר הוא סובלנות." מצטער, כאשר שני המגדלים קרסו במהירות קומה על גבי קומה וקברו מאות אנשים חיים בתוך אש ואפר, אמריקאים גילו מחדש רע שהוא לא סתם עדיפות כמו כל דבר אחר. הרע הזה מחייב פסילה, עצירה, וכמה שאפשר עקירה מהשורש.

במימד המטה-פיזי, הקטגוריה של רע חזר לשיחה תרבותית. אכן, נקודה יותר עמוקה נתפס. תרבות האנושות קמה מתפיסת ההבדל בין טוב ורע.

בראשית פרק ד (ח) וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל הָבֶל אָחִיו וַיְהִי בְהִיּוֹתָם בְּשֹׂדֶה וַיִּקֶּם קַיִן אֶל הָבֶל אָחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ: בראשית פרק ו (יא) וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי אֱלֹהִים וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ חָמָס:

ועץ החיים

D. Birnbaum (God & Evil, p.84)

עץ החיים	עץ הדעת
Gilded Cage Existence - קיום ב"כלוב מזהב"	אתגרים, חופש, פרטיות, מחוייבות - Life of Challenge, freedom, privacy, responsibility
Intellectual Satedness - שביעה אינטלקטואלית	מרדף אחר דעת - Pursuit Of Knowledge
יכולת התפתחות מוגבלת - Limited growth potential	יכולת התפתחות אינסופית - Infinite growth potential
Dependence - תלות	Independence - עצמאיות
Eternal Life - חיי נצח	Mortality - תמותה
Leashed natural evil - רע טבעי מרוסן	Unleashed natural evil - רע טבעי משוחרר
Bliss אושר	Pain & joy - כאב ושמחה
יכולת מוגבלת לטוב ורע מוסורי - Limited potential for moral good and moral evil	יכולת אינסופית לטוב ורע מוסורי - Unlimited potential for moral good and moral evil
Lesser Dignity - פחות כבוד אישי	Higher Dignity - יותר כבוד אישי

בראשית פרק ג

כד) ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרבים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים: ט

בראשית פרק ו

(ג) ויאמר יקוק לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה:

שמות פרק כה (יח) ועשית שנים כרבים זהב מקשה תעשה אתם משני קצות הכפרת:

משלי פרק ג (יח) עץ חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר:

R. Soleveitchik, Reflections of the Rav (Vol.1), p.104

Apparently, reason is not a reliable guide even with respect to mishpatim. There are borderline situations which confuse the mind, and consequently it finds itself helpless in applying its moral norms. Since our intellect must weigh pros and cons and is slow and deliberate in deciding, society starts to nibble away at the edges of marginal, borderline problems. Life must be lived; before our logic can formulate an opinion, society will already have weakened all restraints. Permissiveness will have replaced orderliness and the amoral in man will have emerged victorious.

דברים פרק ל

(טו) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע: (טז) אשר אנכי מצוה היום לאהבה את ה' אלהיך ללכת בדרכיו ולשמר מצותיו וחקתיו ומשפטיו וחיית וברכך ה' אלהיך בארץ אשר אתה בא שמה לרשתה: (יז) ואם יפנה לבבך ולא תשמע ונדחת והשתחית לאלהים אחרים ועבדתם: (יח) הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון לא תאריכו ימים על האדמה אשר אתה עבר את הירדן לביא שמה לרשתה: (יט) העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך: (כ) לאהבה את ה' אלהיך לשמע בקלו ולדבקה בו כי הוא חייך וארך ימך לשבת על האדמה אשר נשבע ה' לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם: פ

R. Hirsch (Gen. 2:16-17; p.62)

“At every demand of God’s laws of morality, still today, every one of us stands, like the first human pair, before the tree of knowledge and has to decide whether he will follow the voice of his ... own judgment and sense, and the wisdom of instinctive animal life, or, [be] conscious of his higher calling, the voice of God.”